

Postavenie a miesto polície v spoločnosti a v štáte v aktuálnom právno-interdisciplinárnom kontexte¹

Role and Place of the Police in Society and in the State in Current Legal and Interdisciplinary Contexts

Kristína Králiková

Abstract: *The police as the strength security element of the State mechanism means an autonomous, equivalent, and cooperating element within the security services of the State. This paper represents an outline of the role and the place of the police in society and in the State. The content of the study presents characteristics of the police as an institution as well as a specific activity based on the historical roots of the creation and implementation of the police activities. The mission of the study is also to demonstrate the concept of the police policy the contents of which are, inter alia, the global problems related to organisational, economical, technical, technological, personnel, and management aspects of the operation of a police force. This study accents also some legal aspects of the police activities.*

Key Words: *Police; Police Activity; Police Politics; Police Control; Police Law; Police State.*

Abstrakt: *Polícia ako tzv. silový bezpečnostný element štátneho mechanizmu stelesňuje autonómny, rovnocenný a spolupracujúci prvok v systéme bezpečnostných služieb štátu. Príspevok predstavuje náčrt postavenia a miesta polície v spoločnosti, respektíve v štáte. V obsahu štúdie je prezentovaná charakteristika polície ako inštitúcie i špecifickej činnosti, vychádzajúc z historických koreňov vzniku a uskutočňovania policajnej činnosti. Poslaním štúdie je tiež poukázať na pojem policajná politika, obsahom ktorého sú okrem iného globálne problémy súvisiace s organizačnými, ekonomickými, technickými, technologickými, personálnymi a manažérskymi as-*

¹ Príspevok vznikol v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy Katedry správneho práva a Katedry spoločenských vied na Akadémii Policajného zboru v Bratislave s názvom „Aktuálne problémy vo verejnej správe členských štátov Európskej únie“, ev. č.: Výsk. 206.

pektmi fungovania určitého policajného zboru. Štúdia zdôrazňuje i niektoré právne aspekty policajnej činnosti.

KLúčové slová: *Polícia; policajná činnosť; policajná politika; policajná kontrola; policajné právo; policajný štát.*

Úvod

Ochrana osobnej integrity každého jednotlivého človeka spĺňajúceho kritériá biologickej normy prirodzeným vývojom stanovenej pre živočíšny druh *Homo sapiens sapiens*, t.j. fyzickej a psychickej normálnosti, teda nielen konformnosti, je jeho prirodzenou vlastnosťou, prirodzeným atribútom jeho duchovnej osobnostnej výbavy. Nenarušená osobnosť človeka prirodzene velí jeho telesnosti aj duchovnosti za každých okolností zachovať si a ochraňovať svoj vlastný život, zdravie, prípadne život a zdravie blízkych a konať v záujme ochrany tohto prirodzeného prírodného odkazu maximum. Po relatívne ukončenom socializovaní sa ľudskej bytosti sa k tomuto prirodzenému osobnostnému javu postupne pridružuje nový, rozširujúci sa okruh vlastností doformovávajúcich globálny osobnostný charakter každého ľudského jedinca, avšak už nadobudnutých na základe ním prežitých skúseností alebo inak získaných životných poučení. Tento osobnosť človeka formujúci proces vyúsťuje okrem iného aj do vzniku nadobudnutej (získanej) potreby ochrany a garantovania jeho vlastnej majetkovej základne, t.j. na svoje vlastné prežitie nevyhnutnej alimentárnej podstaty, alebo inej, počas biologického a sociálneho života nadobudnutej integrity a identity. Strata spôsobilosti človeka dostatočne intenzívne ochraňovať uvedené parametre života individuálne, teda vlastnými silami ľudského jedinca, sa postupne transformovala do podoby ich kolektívnej ochrany, ktorá sa v rámci evolučného procesu sformovala do výslednej podoby *polície*, a to ako iniciatívnej aktivity, tak aj aktívnej a organizovanej inštitúcie plniacej špecifické poslanie v ľudskej spoločnosti. Polícia, či už ju vnímame ako činnosť alebo ako inštitúciu, je štruktúrne zložitá a neustále dynamicky sa vyvíjajúci spoločenský organizmus. Prešla viacerými historickými vývinovými štádiami, ktoré môžeme zjednodušene vyjadriť smerovaním: sebpolicia (samopolícia) – skupinová polícia (konfesijná a laická) – miestna (municipálna, lokálna, metropolitná) polícia – štátna (centralizovaná) polícia – nadštátna (internacionálna) polícia. Vývinový trend rozvíjania polície a jej štruktúr

môžeme tiež schematicky vyjadriť aj takto: osobná polícia – súkromná (kaptívna) polícia – verejná polícia.²

Miesto polície ako integrálneho článku mechanizmu realizujúceho záujmy a garantujúceho spoločenské potreby človeka a zoskupenia určitých ľudí, ako aj produktov ich aktivít, ktorý je reprezentovaný okruhom policajných činností ako spoločensky determinovaných iniciatív zameraných na ochranu záujmov väčšiny jednotlivcov zhromaždených do určitej komunity, a teda i štátnej komunity, sa napokon stalo v spoločenských štruktúrach historicky stabilným a nespochybniteľným. Uvedené konštatovanie môže byť potom, podľa nášho názoru, dostatočne pevným oporným východiskom aj pre rozvíjanie našich ďalších úvah o mieste polície v spoločenských systémoch a v štruktúrach štátu. A predovšetkým o postavení polície v štátny mechanizmus dotvárajúcich sofistikovaných bezpečnostných systémoch štátu, i keď samotná existencia spoločenského a právneho inštitútu štátu ako historickej kategórie a jeho charakteru ako filozofického a sociologického (i právneho) problému zostáva stále otvorenou otázkou.³

Polícia, jej pojem a charakteristika

Štát, ktorý je historickou kategóriou a právnym inštitútom kreovaným v lone ľudskej spoločnosti na určitom stupni jej špirálovitého vývoja, predstavuje vo svojej podstate určitú konkretizovanú, hierarchicky usporiadanú suverénnu sociálno-ekonomicko-mocensko-riadiacu sústavu, vybavenú okrem iného aj špecifickými samoochrannými prvkami. Tieto samoochranné prvky realizuje do každodennej praxe celá sústava štátnych orgánov, v rámci ktorých osobitné poslanie plní polícia. Právny inštitút štátu a inštitúcia polície sú teda „spojenými nádobami“. Inštitúcia polície je vlastne neodmysliteľným atribútom tzv. modernej štátnosti, jedným z mnohých subsystémov vytvárajúcich mimoriadne členité spoločenské prostredie, ktoré označujeme pojmom štát. Polícia je ochrannou vrstvou právneho inštitútu štátu. Znamená to, že chápanie štátu ako určitého systému nevyhnutne prejudikuje existenciu ďalších systémov, navonok vystupujúcich ako otvorená množina špecifických subsystémov, ktoré ho vytvárajú. Zdôrazňujeme pritom, že osobité postavenie v týchto

² Bližšie pozri KRÁLIK, J. a K. KRÁLIKOVÁ. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2016, s. 62 a nasl. ISBN 978-80-263-1050-1.

³ Bližšie pozri BLAHA, L. *Spät' k Marxovi?: (sociálny štát, ekonomická demokracia a teória spravodlivosti)*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2009, s. 28 a nasl. ISBN 978-80-224-1077-9.

súradniciach zrejme prislúcha subsystému kontroly v spoločnosti (respektíve kontrolovania spoločnosti verzus kontrolovania spoločnosťou), a obzvlášť jeho integrálnej zložke, *policajnej kontrole*.⁴ Osobitne štruktúrovanú a sofistikovanú spoločensko-ochrannú aktivitu, kontrolu, pritom realizujú v prospech všetkých legitímnych prvkov tej-ktorej štátnej komunity okrem iného štátny aparát a jeho špecializované zložky, do globálnej hierarchickej štruktúry ktorých je možné zatriediť aj bezpečnostné zložky, najmä policajné orgány. Hľadanie odpovedí na otázky vzniku, charakteru a miesta polície v spoločenských štruktúrach, respektíve bezpečnostných systémoch spoločnosti je preto jednoduché i zložité zároveň. Vznikanie, respektíve vývoj polície ako dejinný evolučný proces a výsledný vznik polície ako finálne kreovanie určitého inštitucionalizovaného spoločenského *status quo* predstavuje totiž dosiaľ definitívne neuzatvorený historický proces. V jeho rámci sa utvárali aj podmienky a formovali sa nástroje determinujúce vznik špecifických racionálnych procedúr, realizovaných špecifickými inštitúciami, ktoré, už legitimizované, smerovali k zabezpečeniu ochrany spoločnosti a jej príslušníkov, respektíve štátu a jeho občanov. Tento rôznorodý súhrn najskôr neuvedomelých, pôvodne zrejme pudových, ale postupne predovšetkým uvedomelých, najprv náboženskými predstavami podmienených a následne racionálnych spoločensko-ochranných procedúr vyúsťujúcich do aktivít označovaných dnes ako *policajné činnosti*, je pritom charakteristický rozličným tempom svojho časového postupu, protichodnosťou svojho vývoja, značnou nepriamočiarosťou, ale i vysokou mierou oscilácie vlastnej dynamickosti.⁵ Poznamenávame pritom, že v rámci globálneho procesu vývoja policajných činností vyúsťujúcich následne do vzniku polície ako špecifickej spoločenskej mocenskej inštitúcie možno identifikovať viacero etáp historického vývoja, klasifikovateľných do určitých časových období.⁶ Vychádzame pritom zo skutočnosti racionálneho prijímania členenia dejín na *prehistorickú epochu*, respektíve *protohistorickú epochu*, v rámci ktorej vývoj a osudy ľudského spoločenstva nemožno v zásade dokumentovať na základe žiadnych písomných pamiatok, ale prakticky výlučne iba na základe výsledkov bádania archeológie a ňou zhromažde-

⁴ Bližšie pozri KRÁLIK, J. a J. KÚTIK. *Kontrolný systém a jeho subsystémy vo verejnej správe: (základy teórie)*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 216 s. ISBN 978-80-7380-482-4.

⁵ Bližšie pozri KRÁLIKOVÁ, K. a J. KRÁLIK. Korene slovenských policajných štruktúr. *Policajná teória a prax*. 2015, roč. 23, č. 3, s. 23-42. ISSN 1335-1370.

⁶ Bližšie pozri ALDEBERT, J. et al. *Dejiny Európy*. 3. dopln. vyd. Bratislava: Mladé letá, 2001. 429 s. ISBN 80-06-01074-9.

ných artefaktov.⁷ Toto obdobie „úsvitu ľudských dejín“ vystriedala *historická epocha*, z ktorej sa do súčasnosti zachovali okrem iného aj písomné pramene, čo nám umožňuje vytvoriť si nielen minulé, ale potenciálne tiež budúci obraz okrem iného i o procese vzniku a fungovaní polície a ostatných bezpečnostných zložiek štátu. Je, pravda, otázkou, ako sa budú dejiny ľudstva, a osobitne európskych národov vyvíjať v budúcnosti. A to najmä v súvislosti s perspektívnou etnicko-konfesionálnou transformáciou obyvateľstva Európy, čo už má, a ešte len bude mať nesporný vplyv aj na transformáciu bezpečnostných zložiek štátu, respektíve zameranie ich činností. Na margo takto prejudiciovanej možnej vízie vývoja Európy možno nadviazať hádam parciálnymi, a vari i fundamentálnymi otázkami súvisiacimi s hľadaním odpovedí na to, ako sa bude ďalej vyvíjať sociálno-ekonomická základňa spoločnosti, respektíve „európskych“ spoločností formalizovaných a normativizovaných do štátoprávnej podoby buď jednotlivých a naďalej (aspoň relatívne) samostatných štátnych útvarov, alebo európskeho zloženého štátu, tzv. Eurofederácie (Spojených štátov európskych), či postupne unitarizujúceho sa tzv. Európskeho štátu (Európskej republiky). Ako bude formovaná hospodárska základňa a kultúrno-sociálna nadstavba takéhoto štátoprávneho útvaru alebo útvarov v budúcich desaťročiach možno iba predpokladať.⁸ V týchto hraničných súradniciach možno uvažovať aj o validite procesu ďalšieho vývoja bezpečnostných zložiek členských štátov Európskej únie, prípadne i jej samotnej. Najmä v súvislosti so zaznamenávaným posunom myslenia obyvateľstva európskych štátov vo vzťahu k miere zabezpečenia vlastnej osobnej bezpečnosti a bezpečnosti svojho majetku, dôsledkom čoho je už dnes reálny vznik občianskych „sebaobranných“ skupín, známych ako *vigilanti*. Ich starobylé formy siahajú do prehistorického obdobia jestvovania ľudskej spoločnosti. Zdôrazňujeme však, že i keď o existencii *polície*, a to aj ako spoločenskej inštitúcie v prehistorickej epoche teda nemožno vôbec uvažovať, faktom je, že už v tej dobe jestvovali také aktivity realizované v rámci ľudskej komunity, ktoré môžeme označiť moderným slovným spojením *policajná činnosť*. Nerealizovali ich ale žiadne z prostredia, respektíve v prostredí komunity vyčlenené skupinky osôb špecializujúce sa na takúto činnosť. Uskutočňoval ich vlastne pudovo každý člen pospolitosti podľa svojich potrieb a záujmov; každý jedinec bol teda

⁷ Bližšie pozri CREMIN, A. ed. *Archeológia: Najvýznamnejšie náleziská a kultúrne poklady sveta*. 1. vyd. Bratislava: Fortuna Libri, 2009. 400 s. ISBN 978-80-89379-05-7.

⁸ Bližšie pozri SCHWEICKART, D. *Po kapitalizme: Ekonomická demokracia*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2010. 208 s. ISBN 978-80-8061-428-7.

aj akýmsi *naturálnym policajtom*. Je zrejme, že policajné činnosti jednoznačne predchádzali *policajnej inštitucionalizácii*. Vznik policajných činností je preto potrebné evidovať už v prehistorickej dobe v podobe činnosti akoby *vigilantov*, ale vznik polície ako inštitúcie je možné akceptovať výlučne až v historickej epoche, a to dokonca až na určitom civilizačnom vývojovom stupni nielen ľudskej pospolitosti všeobecne, ale až jej organizácie do podoby štátu. Je totiž historicky preukázateľné, že polícia ako spoločenská inštitúcia je fenoménom bytostne spätým s počiatkami štátnej organizácie ľudskej spoločnosti. Pritom tento starobylý pojem má zrejme hlbšie korene v latinizovanom slove sémanticky kótovanom už v starovekej helénskej gréčtine v podobe *politia*. Pôvodne bolo uvedené slovo ľuďmi chápané, respektíve vnímané isto veľmi liberálne, keďže úzko súvisí aj s pojmom *polis*, t.j. antické, grécko-helénske mesto, mestský štát, akým boli napríklad staroveké Atény so svojím širším okolím, respektíve s pojmom *politika*, t.j. „verejná činnosť zamierená na uplatnenie triednych záujmov, na vydobytie, zachovanie a upevnenie štátnej moci“.⁹ Samotné slovo polícia bolo pôvodne chápané ako „spôsob organizácie spoločnosti, ktorý mal zabezpečovať verejnú moc“.¹⁰ V odbornej literatúre sa prevažne uvádza, čo sme už načrtli, že pôvod a obsah slova *polícia* možno prezentovať predovšetkým v súvislosti so slovom antického, grécko-helénskeho pôvodu *politeia*, spomínaného už Platónom. Jeho náplňou, obsahom bol určitý, už mocensky vyžadovaný a garantovaný štandard vnútornej spoločenskej komunikácie, teda vlastne poriadok správania sa spoločnosti v rámci obce.¹¹ V tejto réžii termínov môžeme súčasne zdôrazniť formu, význam a obsah slovného spojenia *policajná politika*, obsahom ktorého sú potom okrem iného aj globálne problémy súvisiace s organizačnými, ekonomickými, technickými, personálnymi a manažérskymi aspektmi fungovania určitého policajného zboru, polície. Pod *politikou*, internacionálnym slovom gréckeho pôvodu, pritom rozumieme tiež verejnú činnosť zameranú na uplatnenie straníckych záujmov a na získanie a udržanie štátnej moci.¹² Verejne proklamovaným a zdôrazňovaným

⁹ Bližšie pozri IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. a Z. MANÍKOVÁ. *Slovník cudzích slov: A – Z*. 3. rev. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990, s. 691. ISBN 80-08-00006-6.

¹⁰ Bližšie pozri KAČÍK, E. *Polícia vo vývoji verejnej správy*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru Slovenskej republiky, 1996, s. 11. ISBN 80-88751-95-0.

¹¹ Porovnaj FROLOV, I. T. ed. *Filozofický slovník*. 4. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Pravda, 1989, s. 377. ISBN neuvedené.

¹² Bližšie pozri *Velký lexikón: Viac ako 50 000 hesiel s viac ako 3 500 farebnými ilustráciami*. 1. vyd. Bratislava: Aktuell, 2004, s. 787. ISBN 80-89153-09-7.

poslaním polície v demokratickej spoločnosti je spravidla slúžiť obyvateľstvu, ochraňovať verejný záujem, zabezpečovať spoločenskú stabilitu a postihovať protispoločenskú činnosť, pričom sa s týmito aspektmi policajnej činnosti možno stretnúť v zhmotnenej skrátenej podobe v slogane „pomáhať a chrániť“.¹³ Znamená to, že polícia ako jedna z bezpečnostných zložiek je spoločnosťou konštituovaná prostredníctvom štátu na to, aby hájila jeho existenciu, ústavnosť, vnútorný poriadok, fyzickú, a v základných črtách aj právnu ochranu obyvateľstva a jeho majetku a zabezpečovala efektívne napĺňanie vnútorných a vonkajších funkcií demokratického štátu.¹⁴

Politika ale podľa nášho názoru predstavuje z dynamického aspektu jej významového chápania tiež súhrn určitých všeobecných aj konkrétnych, mocenským záujmom inšpirovaných a mocensky presadzovanou ideológiou determinovaných vzťahov, noriem, ideí, ako aj opatrení, metód, nástrojov a postupov smerujúcich k dosiahnutiu určitého konkrétneho i abstraktného cieľa.¹⁵ Tento cieľ môže mať rozličné charakteristické črty; môže byť vnímaný ako iracionálny i racionálny, ako reálny i nereálny, ako utilitárny i univerzálny, ako abstraktný či konkrétny, ako revolučný či kontrarevolučný, ako spoločensky prospešný alebo spoločensky retardačný fenomén. Avšak, v podstate vždy predstavuje iba určitú medznú, dočasnú alebo stabilne určenú hranicu, ktorá vyhovuje záujmom konkrétneho realizátora určitej politiky, ktorý vo svoj prospech využíva súčasne i služby bezpečnostných zložiek štátu. *Spoločenský cieľ* realizovanej politiky by mal byť pritom koncipovaný výlučne v záujme majority. A teda aj prirodzene akceptovaný absolútnou väčšinou určitej štátnej populácie. Súčasne by mal byť na prospech všeobecného blaha, teda vlastne všetkých príslušníkov určitej ľudskej pospolitosti. Z toho vlastne priamo vyplýva záver, že *realizovať* by mali *politiky* azda výlučne len tie *spoločenské a štátne štruktúry, ktoré preferujú všeobecný záujem pred záujmom kolektívnym (skupinovým), korporatívnym (spolkovým) alebo individuálnym*

¹³ Porovnaj MICHÁLEK, P., K. KRÁLIKOVÁ a J. KRÁLIK. Obecní policie v české společnosti. In: R. HRÁBEK, ed. *Ekonomické, sociální a právní vztahy v evropské společnosti – minulost, současnost a perspektiva*. 1. vyd. Hodonín: Ústav práva a soudního inženýrství v Hodoníně, 2014, s. 93-177. ISBN 978-80-905646-6-4.

¹⁴ Bližšie pozri KRÁLIKOVÁ, K. *Sociálna starostlivosť štátnej správy o imigrantov v Slovenskej republike podľa schengenského Aquis*. 2. vyd. Martin: Fornax Crater družstvo, 2013. 155 s. ISBN 978-80-971419-0-5.

¹⁵ Porovnaj FROLOV, I. T. ed. *Filozofický slovník*. 4. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Pravda, 1989, s. 384. ISBN neuvedené.

(osobným), a preto sú aj spoločnosťou ako celkom a jej jednotlivými subsystemami, respektíve subštruktúrami všeobecne akceptované.

Polícia ako jedna a jedinečná štruktúra pôsobiaca v rámci bezpečnostných zložiek štátu je pritom špecifickou spoločenskou (sub)štruktúrou, inštitúciou *sui generis*, a súčasne činnosťou, ktorá ako nástroj (inštrument) spoločnosti napomáha realizácii smerovania určitej politiky. Je jedným zo základných pilierov organizačnej základne spoločnosti, determinujúcich úspešnosť fungovania štátu a naplňania jeho vnútorných a vonkajších funkcií.

Právne postavenie polície v spoločenských štruktúrach

Bezpečnosť je živý pojem, ktorého podstata súvisí s vývojom spoločnosti a techniky a ktorý možno všeobecne definovať ako *stav neexistencie ohrozenia, nemožnosti spôsobenia ujmy, respektíve minimalizovania stupňa ohrozenia a miery ujmy na relatívne akceptovateľnú úroveň*. Garantovať takýto „bezpečnostný stav“ v spoločnosti majú práve bezpečnostné zložky, avšak tvorené nielen zo zdrojov (a prostriedkov) samotného štátu, ale aj zo zdrojov jeho parciálnych súčastí, napríklad obcí, regiónov alebo rozličných fyzických i právnických osôb. V rámci systému bezpečnostných zložiek štátu patrí pritom výsadné postavenie štátnym spravodajským službám, ozbrojeným silám a ozbrojeným zborom. V ich štruktúrnom rámci sa na verejnosti najviac prejavuje a zviditeľňuje práve polícia, respektíve policajná činnosť.

Polícia v dejinách zohrala a dosiaľ zohráva rozličnú rolu, ktorá však v konečnom dôsledku nemá vplyv na plnenie jej prapôvodného poslania a úloh, t.j. zabezpečovať ochranu osôb a ich majetku, verejného poriadku a záujmov obce, respektíve štátu. Poslanie, právne postavenie a úlohy, ktoré polícia plní, respektíve má plniť v prospech tvorivého rozvoja spoločnosti a štátu, vrátane jeho územných celkov i obcí, ako aj v prospech občanov štátu a ostatných subjektov podmieňujú pritom mnohé faktory. Za základný faktor však považujeme *formu štátu a formu vlády* v ňom, keďže nesporne práve miera podielu občanov na správe verejných záležitostí a na riadení štátu je súčasne akoby najvypovedajúcejším ukazovateľom, t.j. nakoľko je účelný, respektíve do akej miery je potrebný vplyv bezpečnostných zložiek na chod štátneho mechanizmu a na jeho efektívne uplatňovanie v spoločnosti. Zdôrazňujeme, že zrod dnešnej polície ako bezpečnostnej inštitúcie možno zaevidovať už v starovekej spoločnosti, pričom ho možno odôvodniť viacerými hypotézami, do okruhu ktorých je možné v podstate zaradiť:

- a) vznik hierarchicky usporiadanej centralizovanej byrokratickej moci vo veľkých ríšach (ale napríklad i v helénskych mestských štátoch), vybavenej aj vonkajšími a vnútornými bezpečnostnými funkciami (úlohami), a nahradenie nepísaného obyčajového práva písaným právom (kodifikáciou noriem správania sa). Uvedený proces možno v podstate preukázateľne zaznamenať v Mezopotámii, antickom Ríme, Perzii, Číne, u Inkov;
- b) rast počtu obyvateľstva a z toho vyplývajúca postupná anonymizácia jednotlivých osôb vymaňujúcich sa z okruhu dozorujúceho vplyvu pôvodnej uzavretej komunity si vyžadovali zriadenie rozvetvenej štruktúry osobitnej poriadkovej a bezpečnostnej zložky v mestách i v celom štáte, slúžiacej rozrastajúcej sa komunite ako garantujúci prvok zabezpečovania ochrany verejného poriadku a verejného a súkromného majetku (trhoviská, popravisá, ľudové oslavy, náboženské slávnosti), ale taktiež potierania kriminality. Najmä na daňové účely sa zavádzala evidencia nielen slobodných vrstiev obyvateľstva vo verejnom záujme, ale v súkromnom záujme i evidencia otrokov vlastnených súkromnými osobami, a aj ich práce, respektíve pracovných povinností. Príslušníci *policajnej zložky* určitej society okrem tejto ochrannej funkcie plnili a vykonávali aj niektoré administratívne činnosti, pričom boli už navonok odlišiteľní od ostatného obyvateľstva svojím oblečením a výzbrojou, i keď sa ich odev diferencoval podľa miestnych zvyklostí;
- c) stratu bezhraničného rešpektovania a autority náboženského kultu zo strany obyvateľstva ako dôsledok spoločenského úpadku, ktorú determinovala napríklad sekularizácia porazených po prehratých vojnách, živelných pohromách, vnútorných rozbrojoch a podobne, čo viedlo zároveň k strate autority kňazskej vrstvy aj ako preventívne na kriminalitu pôsobiaceho faktora a, naopak, odštartovalo nástup procesu jeho nahradenia štátom kreovanou silovou zložkou donucovacieho charakteru, vyčlenenou z organizovaných más ozbrojencov, t.j. vojskom, políciou;
- d) vznik otrokárskych spoločenských vzťahov, v rámci ktorých musel byť otrok ako *de iure* hovoriaca vec vo vlastníctve otrokára strážený, identifikovaný, v prípade úteku vypátravaný, potrestávaný, strážený a hliadkovaný.

V byrokratizujúcej sa starovekej otrokárskej spoločenskej, respektíve štátnej organizácii sú teda postrehnuteľné už aj prvky určitej špeciálnej organizácie a špecifického personálneho zabezpečovania policajných

činností, ako i vymedzenie obsahu ich kompetencií v určitej štruktúre paralelne s „manažérskymi“, teda riadiacimi aspektmi, ktoré obstarávali špecifické orgány, sekulárne štátne inštitúcie nekonfesionálneho zamerania. Je pritom isto už na prvý pohľad zrejmé, že iné bude spoločenské poslanie polície, právne postavenie a úlohy bezpečnostných zložiek v demokratickom štáte, iné v autoritárskom štáte a diametrálne odlišné v totalitárskom štáte. Každý z jednotlivých typov štátu totiž vytvára iný legislatívny i reálny priestor na uplatnenie sa policajných činností v spoločenských vzťahoch, a to nielen z hľadiska vplyvu, ale dokonca aj ich potenciálneho kreovania, fungovania a zániku, prípadne priestoru ich možnej realizácie. Z toho vyplýva, že poslanie, právne postavenie, ako aj úlohy polície bezprostredne súvisia s uplatňovanou štátnou politikou, ba možno konštatovať, že sa svojím spôsobom na jej realizácii bezpečnostné zložky buď priamo, alebo nepriamo tiež podieľajú. Štátno-mocenské bezpečnostné zložky v období stredoveku nadobudli už originálnu podobu a stálosť vlastného postavenia, i keď mimoriadne záviseli od existujúcej feudálnej mocenskej štruktúry a záujmov jej reprezentantov. Takáto situácia preto neumožňovala centralizáciu týchto zložiek, a preto bezpečnostné, respektíve policajné orgány boli diverzifikované podľa jednotlivých domínií, panstiev, respektíve územno-správnych jednotiek. Až novovek a nástup kapitalistických výrobných vzťahov sprevádzaných procesmi globalizácie prostredníctvom vytvárania koloniálnych ríš umožnil na jednej strane centralizáciu, a na druhej strane súčasne i vnútornú diferenciaciu a špecializáciu bezpečnostných zložiek štátu. V štátnych útvaroch absolutistických, autokratických, totalitárskych režimov je, prirodzene, postavenie bezpečnostných zložiek, a osobitne policajných zložiek koncipované na báze absolútnej podriadenosti panujúcemu režimu, zámerom jeho politickej moci, ktorá je spravidla v príkrom rozpore s politickým i sociálnym záujmom ľudových mas, ktoré sú od politickej moci vlastne „odstavené“. Polícia je teda v takto organizovanom štátnom útvare „služkou“ politiky štátu determinujúcej verejnej moci a slúži najmä na účely kontroly ľudových mas a na potlačovanie ich prípadného vzdoru voči štátnej reprezentácii.

Naopak, v *demokratickej spoločnosti* je zrejmá pomerne vysoká miera politickej odolnosti polície voči štátnej moci a relatívnej nezávislosti na politických stranách, a polícia teda vykonáva svoje kompetencie spravidla striktnie na základe zákona a v jeho rámci, bez ohľadu na konjunkturálne záujmy vládnucej skupiny alebo vrstvy oligarchov aktuálne determinujúcej spoločenské vzťahy, prípadne práve dominujúceho politického alebo

lobistického zoskupenia. *Právne postavenie* polície v demokratickom štáte sa opiera, rovnako, ako jej činnosť, o ústavné, zákonné i podzákonné právne predpisy, vrátane normatívnych interných inštrukcií, ktorých porušenie má za následok vykonanie preventívnych opatrení (*ex ante*) i následných nápravných opatrení (*ex post*) zo strany demokratických štátnych inštitúcií, predovšetkým ústavných a výkonných orgánov. Činnosť bezpečnostných a ostatných právno-ochranných zložiek v demokratickom štáte súčasne podlieha parlamentnej kontrole, prokurátorskému dozoru, súdnemu dohľadu, ako aj kontrole verejnosti. *Organizácia* policajných štruktúr je harmonizovaná tak, aby tieto parciálne organizačné zložky zapadali do systému štátneho mechanizmu, v záujme zabezpečenia oprávnených záujmov a práv občanov a právnických osôb. *Úlohou* polície v demokratickom štáte je, zjednodušene povedané, ochraňovať právo a ústavný poriadok. *Poslaním* polície je teda všeobecne prospešná služba spoločnosti. Samozrejme, ústavný poriadok v štáte má vytvárať ľud, najlepšie priamo, bezprostredne, bez prevodových mechanizmov, ktoré jeho vôľu najčastejšie deformujú. Spoločnosti, teda ľudu, má tento ústavný poriadok aj priamo slúžiť.

Pre fungujúci demokratický režim v modernom konsolidovanom štáte je súčasne typická snaha profesionalizovať políciu, kvalifikovať jej personálnu základňu, racionalizovať a stabilizovať jej organizačnú štruktúru a vylúčiť ju z politicky motivovaných vplyvov v rozhodovaní.¹⁶ Obyčajne sa v demokracii žiada od príslušníkov polície, ale aj od ostatných príslušníkov ozbrojených zborov a ozbrojených síl, aby sa zdržali aktívnej politickej angažovanosti, čo znamená tiež členstva v politických stranách a im obdobných zoskupeniach. Požaduje sa, v podstate oprávnene, aj odmietnutie pasívneho volebného práva policajtní. Pôsobenie politických strán v štruktúrach bezpečnostných zborov je tak formálne *ex lege* vylúčené. Na margo uvedeného konštatovania však poznamenávame, že i v demokratickej forme vlády môže dôjsť, a aj skutočne doposiaľ dochádza k zneužitiu polície a ostatných bezpečnostných služieb politicky motivovaným posunom ich činností a zamerania na protiobčiansku, protiľudovú a antiľudskú platformu.¹⁷ V podstate ide, i keď spravidla iba o viac-menej dočasný, no predsa len spoločensky nežiaduci a najčastejšie rafinované

¹⁶ Bližšie pozri KRÁLIKOVÁ, K. Polícia v Európe a niektoré možné tendencie vývoja jej personálnej základne. In: E. VLKOVÁ, ed. *Medzinárodné právo, medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2016, s. 58-66. ISBN 978-80-225-4312-5.

¹⁷ Bližšie pozri KRÁLIK, J. a K. KRÁLIKOVÁ. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2016. 248 s. ISBN 978-80-263-1050-1.

skrývaný (napríklad za bombastické vyhlásenia politických reprezentantov moci o demokracii) politický diktát momentálne vládnucej, občania vo voľbách vybranej politickej sily, avšak zameraný nielen proti väčšine zo strany menšiny, ale prípadne i naopak. Pripomenúť sa tiež žiada, že kreovanie a pôsobenie takejto politickej sily v spoločnosti je obyčajne v rukách oligarchov. V takejto spoločenskej situácii akoby si pseudodemokratická vládnuca politická moc vlastne polícia „kupovala“, keďže polícia sa i v demokratickej spoločnosti správa tak, ako jej to predpisujú nielen ústavné a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy, ale aj pokyny riadiaceho ústredného orgánu štátnej správy, t.j. príslušného rezortného ministerstva, do kompetencie ktorého polícia spadá. Demokratický systém a jeho chod môže byť v určitých spoločenských pomeroch a situáciách iba simulovaný, a preto tiež účelovo zneužívaný, propagovaná demokracia kamuflovaná, predstieraná, vlastne len proklamovaná, avšak skutočná pozícia demokracie v štáte môže byť naozaj iba nominálna. Pripomínáme pritom, že úloha a význam polície aj ako nátlakovej inštitúcie, a súčasne i jej legitímnej činnosti opierajúcej sa o relevantné právne normy platné a účinné v určitom časopriestore nie sú vlastne vôbec sponchybné ani v demokratickom štáte, nieto ešte v nedemokratickom, autoritatívnom štáte. Disproporcja náhľadov na políciu podľa formy vlády však vzniká pri hodnotení konštrukcie jej právnych základov. Teda, či je kreovaná a kontrolovaná legitímnymi a demokraticky konštituovanými štátnymi orgánmi, alebo nie, prípadne, či sa činnosť polície uskutočňuje v súlade s demokraticky kreovaným právnym poriadkom, alebo sú jej úlohy priamo mocensky naoktrojované, a prípadne uskutočňované mimoprávne, čo vlastne potom znamená, že aj políciou realizované aktivity podliehajú autoritárskemu riadeniu a slúžia výlučne voluntaristickému presadzovaniu politického diktátu. Metódy a formy vládnutia uplatňované štátnou mocou voči spoločnosti tvoria obsahovú náplň *štátneho režimu*. Právne zakotvenie, prípadne aspoň *určité* právne zakotvenie bezpečnostných zložiek v spoločenských štruktúrach, bez ohľadu na uplatňovaný štátny režim, je však obyčajne pravidlom. A to bez ohľadu na formu štátu a formu jeho vlády, ktorá vlastne predstavuje súčasť formy štátu. Oporu v právnom poriadku, hoci je otázkou *v akom*, mala, respektíve má rovnako aktuálna bezpečnostná štruktúra (systém) Spojených štátov amerických, ako zaniknutá bezpečnostná štruktúra (systém) tzv. Tisícročnej ríše ovládanej Hitlerom. V prípade, že postavenie bezpečnostných zložiek štátu dominuje v systéme štátnej moci, prípadne stojí „nad štátnou mocou“ alebo „nad zákonom“, potom môžeme hovoriť o tzv. *policijnom štáte*.

Polícia a jej činnosť sa vo všeobecnosti v demokratickom „nepolicajnom“ štáte, za ktorý sa považuje aj Slovenská republika, opiera predovšetkým o nasledujúce druhy, respektíve typy právnych predpisov rozličnej právnej sily:

- a) ústava, respektíve ústavné zákony;
- b) zákony;
- c) nariadenia vlády;
- d) vyhlášky ministerstva;
- e) výnosy ministerstva;
- f) opatrenia iných ústredných orgánov štátnej správy;
- g) právne akty regionálnych a lokálnych štátnych orgánov;
- h) európsko-právne produkty (legislatívne akty orgánov Európskej únie);
- i) medzinárodné zmluvy a dohovory;
- j) rozkazy ministra vnútra.

Historicky sa v každodennom živote spoločnosti objavili aj iné formálne-právne akty, v ktorých mali polícia a policajná činnosť oporu, ako boli napríklad zákonné články, nariadenia panovníka, dekréty prezidenta Československej republiky, zákonné opatrenia Predsedníctva Federálneho zhromaždenia Československej socialistickej republiky, rozkazy ministra vnútra a podobne. Ako vidno, činnosť policajných zložiek je determinovaná tiež vydávaním podzákonných právnych predpisov, a predovšetkým normatívnych interných inštrukcií alebo prostých verbálnych pokynov a príkazov, rozkazov a nariadení, ktoré v bežnej činnosti polície nadobudli prirodzene absolútnu prevahu a prioritu, keďže umožňujú vytvárať optimálne predpoklady na zabezpečenie dostatočnej operatívnosti a spoločenskej flexibility policajných zložiek štátu. Charakter právnych noriem regulujúcich právne postavenie a funkcie polície je preto nielen takmer výlučne prikazovací a nariaďovací, opierajúci sa o kogentné, respektíve kategorické všeobecne záväzné právne normy rozptýlené v právnych predpisoch rozličnej právnej sily, ale z hľadiska obsahu je ich charakter aj mimoriadne konkrétny, striktný a adresný.¹⁸ Zo zorného uhla potreby systematického zatriedenia takýchto „policajných“ právnych noriem do právneho poriadku štátu je evidentné, že, hoci majú interdisciplinárnu povahu a podstatu, ich prevažná väčšina je predmetom, respektíve obsahom administratívno-právnej regulácie, teda správneho práva.

---

¹⁸ Bližšie pozri NESVADBA, A. a A. ZACHOVÁ. *Teória štátu a práva*. 2. dopln. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2008, s. 128 a nasl. ISBN 978-80-8054-447-8.

V súvislosti s právnou úpravou inštitútu polície a jej činnosti sa tiež prezentuje i všeobecne právno-vedecky neakceptovaná existencia tzv. *policajného práva*. Tzv. *policajný právo* však nepredstavuje samostatné právne odvetvie, ale je navonok prezentované skutočne iba ako relatívne ohraničená, i keď univerzálne ďalším právnym normám otvorená množina špecifických právnych noriem interdisciplinárneho charakteru, teda systémovo patriacich napríklad do odvetvia ústavného práva, správneho práva, trestného práva, medzinárodného práva atď. Policajný právo je vlastne iba účelové pomenovanie takých právnych predpisov, ktoré súvisia s políciou, policajnými činnosťami a ich priamym alebo odvodeným právnym regulovaním. V súvislosti s preukazovaním rozsahu a obsahu právnej úpravy bezpečnostných zložiek a ich umiestnenia v spoločenských štruktúrach poznamenávame, že bezpečnostné zložky sú právne upravené v zásade diverzifikovane, jednotlivo, čo znamená, že každá bezpečnostná zložka štátu je právne regulovaná samostatným zákonom. Časť ich organizačných a personálnych vnútorných konštrukčných prvkov a profesijných činností, ktorá vykazuje spoločné znaky vo vzťahu k jednotlivým prvkom bezpečnostného aparátu ako celku a ich činnostiam, je však formálne zakotvená v komplexnejšom právnom predpise, v kompaktnej regulatívnej podobe, v „zjednocujúcom“ zákone. Prostredníctvom realizácie týchto právnych noriem sa vytvára aj organizačná štruktúra, respektíve organizačná základňa polície. Tá je však v podstate bezprostredne závislá na politickej vôli subjektu disponujúceho štátnou mocou. Vo svojom vlastnom utilitárnom záujme mocensky dominantný subjekt obyčajne kreuje a konštruuje prakticky vždy buď úplne originálnu, ale spravidla však preberá recipovanú a modifikovanú podobu štátneho aparátu, ktorý mu bude slúžiť v nových podmienkach, t.j. uskutočňovať už iba jeho subjektívne motivované politické záujmy a zámery v spoločnosti. Takýmto transformačným procedúram podlieha vždy predovšetkým štátny bezpečnostný a policajný aparát, keďže, ako to potvrdzujú historické udalosti, práve on býva veľmi často posledným možným „pevným“ záchytným bodom potenciálne ohrozovanej alebo rujujúcej sa politickej moci. Policajný aparát je teda predmetom trvalej pozornosti všetkých politických síl, a osobitne vládnucich mocenských štruktúr. Tieto spoločenské štruktúry, spravidla reprezentujúce záujmy menšiny, si ho prispôsobujú a organizujú tak, aby podľa ich predstáv a predpokladov mohol napĺňať ich súčasné a budúce očakávania. Aby bol policajný aparát schopný takéto mocenské očakávania aj plniť, musí tomu byť prispôbený i jeho komplexný organizmus, okrem iného tiež organizačná základňa. Organizačná štruktúra polície ako východisková základňa jej

funkčnosti stojí preto tiež aj v centre pozornosti obyvateľstva, ktoré môže byť políciou nielen ochraňované, ale i postihované. Aby mohla polícia aj ochraňovať, t.j. plniť preventívne úlohy, ale aj postihovať, t.j. plniť tiež represívne úlohy, musí byť konštruovaná natoľko racionálne, aby „nerušila samu seba“, aby neprekážala sama sebe. Preto musí byť tiež učlenená, organizovaná v určitých rovinách riadenia a činnosti, najčastejšie vertikálne a horizontálne súčasne, pričom medzi týmito polohami organizačnej základne musia nevyhnutne existovať vzájomne sa prelínajúce priestory slúžiace na rozhodovanie, t.j. akési styčné plochy.

Ak hovoríme o *vertikálnom učlení* organizačnej základne bezpečnostných služieb a v ich rámci aj polície, máme na mysli napríklad v podmienkach Slovenskej republiky:

- a) hierarchické postavenie polície v sústave štátnych orgánov, vymedzujúce jej postavenie v systéme orgánov štátnej moci z hľadiska nadradenosti a podradenosti (napríklad polícia – ministerstvo – vláda – kontrolný orgán parlamentu);
- b) hierarchické učlenie vnútroorganizačných útvarov pôsobiacich v štruktúrach polície ako samostatné inštitúcie z hľadiska ich nadriadenosti a podriadenosti (napríklad odbor – úrad – policajné prezídium);
- c) hierarchické učlenie jednotlivých organizačných zložiek vytvárajúcich systém konštrukcie policajného zboru z hľadiska nadriadenosti a podriadenosti jeho jednotlivých prvkov (napríklad obvodné oddelenie – okresné riaditeľstvo – krajské riaditeľstvo – policajné prezídium);
- d) hierarchické postavenie polície voči iným policajným zložkám pôsobiacim v štáte (napríklad štátna polícia – súkromné bezpečnostné civilné služby).

Ak hovoríme o *horizontálnom učlení* organizačnej základne bezpečnostných služieb a v ich rámci aj polície, máme na mysli:

- a) vzájomnú pozíciu kompetenčne (právomocami) a územnou pôsobnosťou rovnocenne vybavených organizačných zložiek polície (napríklad obvodné oddelenie – obvodné oddelenie – obvodné oddelenie atď.);
- b) vzájomnú pozíciu organizačne rovnocenných a právomocami rovnocenne vybavených vnútroorganizačných útvarov organizačných zložiek polície (napríklad v štruktúre Prezídia Policajného zboru: Úrad

- hraničnej a cudzineckej polície – Úrad kriminálnej polície – Úrad dopravnej polície – Úrad finančnej polície atď.);
- c) vzájomné postavenie polície v sústave bezpečnostných orgánov štátu (napríklad štátna polícia – vojenská polícia – sústava spravodajských služieb – mestská polícia);
  - d) vzájomné postavenie polície a iných štátnych orgánov pôsobiacich na úseku bezpečnosti (polícia verzus Národný bezpečnostný úrad Slovenskej republiky).

Z hľadiska potrieb súčasnosti, a osobitne konsolidovanej budúcnosti európskych národov bude zrejme nevyhnutné koncipovať organizačnú základňu a personálnu štruktúru polície vo všetkých členských štátoch Európskej únie do takej podoby, aby bola z okruhu ich „policajnej“ pôsobnosti legislatívne bezprostredne vylúčená možnosť uskutočňovať akékoľvek utilitárne zásahy zo strany politických subjektov podieľajúcich sa na výkone štátnej moci, zamerané na zakrývanie trestnej činnosti ústavných činiteľov, vyšších štátnych funkcionárov, sudcov, prokurátorov, policajtov a všetkých ostatných politických dejateľov. Do skupiny „ostatných politických dejateľov“ pritom subsumujeme nielen tzv. politikov či politických činiteľov pôsobiacich priamo v politických funkciách na všetkých úrovniach politického vedenia, ale i nominantov politických strán pôsobiacich vo verejnoprávných inštitúciách. Inštitúcia polície, vrátane jej poslania, úlohy a metód a foriem činnosti, je preto neustále otvoreným problémom, vyvíjajúcou sa veličinou ako z teoretického, tak aj z praktického hľadiska. Jej primeraná inštitucionálna stabilita a súčasne organizačná elasticita (a kreativita napĺňania jej poslania a obsahu) sú podmienkou racionálneho fungovania polície ako celku a osobitne jej organizačných zložiek. Akýkoľvek zásah do organizačnej základne polície, ktorý je determinovaný výlučne utilitárnym záujmom autoritárskeho jednotlivca alebo mocenskej skupiny, obchádzajúci verejný záujem, tak vedie prakticky vždy iba k znižovaniu jej funkčnosti. Politicky, ekonomicky či inak motivované neodborné a praxou neoverené zásahy do racionálneho jadra organizačnej základne polície vedú v podstate k jej vnútornej, spravidla latentnej deštrukcii a k znefunkčneniu celého bezpečnostného organizmu štátu. Skutočnosťou pritom je, že pacifikovanie či paralyzovanie činnosti polície je v prvom štádiu deštruktívneho spoločenského vývoja spravidla latentné, plazivé, a preto aj spoločnosťou a jej kontrolnými mechanizmami ťažko identifikovateľné a odhaliteľné. Najvypuklejšie sa potom nefunkčnosť organizačných štruktúr polície prejavuje v krízovej situácii, osobitne vyhrotenej, ktorá jediná reálne preveruje vše-

strannú pripravenosť jej krízového manažmentu na konfliktnú, respektíve neočakávanú situáciu.¹⁹ Ak sa má efektívne predchádzať vzniku krízových javov v spoločnosti, potom je nevyhnutne potrebné neustále dbať na dôslednú kontrolu procesu riadenia organizačných štruktúr polície, a to osobitne z hľadiska permanentného zachovávania funkčnosti a požadovanej miery manažérskej spôsobilosti riadiacich systémov polície, t.j. manažérov. Ak má byť teda činnosť polície funkčná a spoločensky zmysluplná, potom je nevyhnutné zaoberať sa neustále i možnosťami zdokonaľovania riadenia jednotlivých organizačných štruktúr polície ako celkového determinanta efektívneho fungovania polície prezentujúcej sa na verejnosti v špecifickej organizačnej forme štátno-mocenskej inštitúcie, podmieňujúcej súčasne kvalitatívne parametre celého spoločenského organizmu.

Fungovanie policajných zložiek v prospech obyvateľov štátu je v celospoločenskom záujme. Mieru tejto funkčnosti určuje riadiaci systém polície, ktorý zastrešuje personálna základňa polície a organizačná základňa polície. Zabezpečovanie funkčnosti polície tak spoluplytvára spojené nádoby so zabezpečením vhodnej spoločenskej klímy, nevyhnutnej pre vykonávanie efektívnej policajnej činnosti. Dosiahnutie optimálnej funkčnosti polície je výsostne politická úloha, obligatórne garantovaná príslušnými mocenskými a politickými orgánmi štátu. Formy a metódy riadenia organizačnej základne polície, vrátane personálneho substrátu, sú totiž súčasne závislé na politickej vôli, ktorá zároveň podmieňuje použitie polície ako radikála využiteľného v záujme mocenských zložiek štátu na silové (re)formovanie existujúcich spoločenských vzťahov. Zdokonaľovanie riadenia organizačných zložiek polície ako rozhodujúceho determinanta fungovania polície tak vlastne predstavuje „zušľachtovanie“ prostriedkov reprezentujúcich štátnu donucovaciu moc. Signalizuje snahu o dosiahnutie čo najvyššej novej dokonalosti. Dokonalosti fungovania systému ochrany spoločnosti.

Fungovaním určitého spoločenského organizmu, a teda i inštitúcie, ktorou polícia je, rozumieme v podstate sofistikované (kvalifikované) i obslužné (servisné) zabezpečovanie jeho nepretržitého racionálneho a bezporuchového chodu. Toto fungovanie by malo byť vnútorne členitým, avšak nepretržitým procesom, vnútorne zloženým z navzájom na seba logicky nadväzujúcich procedúr zabezpečovaných dostatočne ambi-

---

¹⁹ Bližšie pozri KÚTIK, J. a J. KRÁLÍK. *Verejná správa a krízový manažment*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2015. 230 s. ISBN 978-80-224-1442-5.

cióznym plánom činnosti a optimálne koncipovaným personálnym manažérskym i výkonným substrátom. Navonok by sa fungujúca polícia mala prezentovať ako personálne konzistentný výberový zbor a organizačne operatívne pôsobiaca inštitúcia, naplňajúca všetky požiadavky vyplývajúce z potreby realizovania vnútorných a vonkajších funkcií štátu. Úspešnosť riadenia polície, a sprostredkovane aj jej „umiestnenia“ v spoločenských štruktúrach je ale determinovaná viacerými faktormi. Spočíva najmä v dosahovanej miere úspešnosti zdokonaľovania jeho organizačnej, personálnej a manažérskej základne. Polícia práve preto nemôže, a ani nesmie byť podrobovaná bezprecedentným permanentným „revolučným“ vplyvom a zásahom do integrity vlastného korpusu v podobe experimentov. Polícia môže byť v demokratickej spoločnosti iba „zdokonaľovaná“. Je totiž produktom historického vývoja, dejinnej skúsenosti spoločnosti a je porovnateľná s inými policajnými zbormi a ich činnosťou v iných štátoch. Historicky nadobudnuté poznatky o učlení organizačnej základne polície, o jej personálnom substráte a riadení sú totiž už konštantou a v demokratických štátnych útvaroch samozrejmovou politickou akvizíciou. Pseudorevolučné zásahy do jej štruktúr vedú často k jej paralyzovaniu, a preto sa s nimi stretávame takmer výlučne iba v štádiu zmeny politického režimu v štáte. V týchto súvislostiach je potrebné mať na zreteli najmä skutočnosť, že polícia, a osobitne organizovaná policajná štruktúra prejavujúca sa navonok ako svojím „tvarom“, tak aj svojou činnosťou nevznikla na základe rozmaru niekoho mocného. Polícia nemá ani nadpozemský pôvod. Políciu ako inštitúciu, a aj ako činnosť si ako nevyhnutnosť priamo vyžaduje, respektíve vynucuje každodenný život. Je totiž jednou zo záruk, že každá ľudská činnosť, každý človek a každý ľudský kolektív naplňajú svoje poslanie v spoločnosti tak, aby svojím správaním a činmi nenarušovali súbežne pulzujúce spoločenské vzťahy a ich výsledné prejavy a produkty, ktoré akceptuje väčšina verejnosti. A práve v tom spočíva postavenie a miesto polície v spoločnosti.

Záver

Je pomerne známe, že ľudská spoločnosť sa, podľa najnovších dostupných informácií, na našej planéte vyvíja už takmer 3,8 milióna rokov. Avšak štát, predstavujúci už určitú konkretizovanú, hierarchicky usporiadanú suverénnu sociálno-ekonomicko-mocensko-riadiacu sústavu, sa priamo v lone ľudskej spoločnosti rozvíja ako politický subsystém a výsledný výsledný produkt historicky utváraného procesu diferenciacie moci najviac približne od 12 tisíc až do 6 tisíc rokov. Pritom možno vychádzať z pred-

pokladu, že polícia (respektíve policajná činnosť) je rovnako starý inštitút, ako štát. Ostatné súčasné bezpečnostné zložky štátu, vari s výnimkou jeho ozbrojených síl, možno považovať za historicky novšie štátne inštitúcie. Štátna policajná zložka bezpečnostného systému je pritom do určitej miery *dvojkoľajná (dvojfunkčná)*, čo nemožno jednoznačne povedať o ostatných zložkách bezpečnostného systému štátu. Polícia totiž predstavuje jednak autonómny, rovnocenný a spolupracujúci prvok v systéme bezpečnostných služieb štátu, a jednak je ale súčasne tiež samostatným organickým prvkom štátneho mechanizmu, plniacim aj úlohy orgánu verejnej správy. Iba tak je potom možné plasticky vnímať a prezentovať špecifické miesto polície v súčasnej spoločenskej štruktúre tzv. moderného *vedomostného* štátu. Reálne situovanie polície v globálnej spoločenskej štruktúre každého štátu však závisí od viacerých faktorov, najmä:

- a) od právneho postavenia polície (miery jeho právnej sily, stability, dokonalosti, dôkladnosti, akceptovanosti a sprostredkovane rešpektovanosti spoločnosťou);
- b) od organizačného včlenenia polície do globálnej organizačnej štruktúry štátnych orgánov (stavu väzieb podriadenosti, nadriadenosti a rozsahu právomocí);
- c) od personálnej hierarchie podieľajúcej sa na formovaní polície (jej vnútorných interpersonálnych vzťahov, kvalifikačnej štruktúry, osobnostného vybavenia vrcholového manažmentu, morálneho stavu hierarchicky najvyššie postavených policajtov, miery a stavu zasiahnutia jej organizmu protispoločenskými štruktúrami atď.);
- d) od politickej podpory zo strany vládnej moci;
- e) od celospoločenskej podpory.

V demokratickej spoločnosti sú teda nielen faktické, ale paralelne i právne postavenie a obsah činnosti bezpečnostných zložiek, vrátane polície, legislatívne koncipované tak, aby príslušné právne akty vytvárali podmienky na vznik a efektívne fungovanie relatívne autonómnej a osobitej podsústavy osobitých štátnych orgánov osobitného určenia, kontrolovaných demokraticky kreovanými orgánmi právneho štátu a ich prostredníctvom celou spoločnosťou. Prostredníctvom normatívnych právnych aktov sa v demokratickom štáte teda vytvárajú aj podmienky pre kontrolovanú i kontrolnú činnosť všetkých bezpečnostných zložiek. Právne predpisy demokratických štátov sa súčasne pokúšajú formulovať postavenie štátnych policajných zborov ako politicky nezávislých inštitúcií, zriaďovaných a slúžiacich výlučne v prospech verejnosti a jej záujmov. Totiž, každý racionálne uvažujúci človek *musí prirodzene* pociťovať

potrebu existencie polície a jej činnosti ako spoločenskú nevyhnutnosť. Emocionálne potrebu existencie policajno-bezpečnostných služieb môže tiež človek vnútorne absorbovať aj egoisticky, podľa nášho názoru teda aspoň ako nevyhnutnú potrebu ochrany seba a svojich blízkych, vnímanú ako službu spoločnosti poskytovanú mu bezodplatne. Teda ako určitý nemajetkový prospech *sui generis*.

Zoznam bibliografických odkazov

- ALDEBERT, J. et al. *Dejiny Európy*. 3. dopln. vyd. Bratislava: Mladé letá, 2001. 429 s. ISBN 80-06-01074-9.
- BLAHA, L. *Späť k Marxovi?: (sociálny štát, ekonomická demokracia a teória spravodlivosti)*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2009. 526 s. ISBN 978-80-224-1077-9.
- CREMIN, A. ed. *Archeológia: Najvýznamnejšie náleziská a kultúrne poklady sveta*. 1. vyd. Bratislava: Fortuna Libri, 2009. 400 s. ISBN 978-80-89379-05-7.
- FROLOV, I. T. ed. *Filozofický slovník*. 4. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Pravda, 1989. 611 s. ISBN neuvedené.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. a Z. MANÍKOVÁ. *Slovník cudzích slov: A – Z*. 3. rev. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. 943 s. ISBN 80-08-00006-6.
- KAČÍK, E. *Polícia vo vývoji verejnej správy*. 1. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru Slovenskej republiky, 1996. 141 s. ISBN 80-88751-95-0.
- KRÁLIK, J. a J. KÚTIK. *Kontrolný systém a jeho subsystemy vo verejnej správe: (základy teórie)*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 216 s. ISBN 978-80-7380-482-4.
- KRÁLIK, J. a K. KRÁLIKOVÁ. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2016. 248 s. ISBN 978-80-263-1050-1.
- KRÁLIKOVÁ, K. a J. KRÁLIK. Korene slovenských policajných štruktúr. *Policajná teória a prax*. 2015, roč. 23, č. 3, s. 23-42. ISSN 1335-1370.
- KRÁLIKOVÁ, K. Polícia v Európe a niektoré možné tendencie vývoja jej personálnej základne. In: E. VLKOVÁ, ed. *Medzinárodné právo, medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy*. 1. vyd. Bratislava: Ekonóm, 2016, s. 58-66. ISBN 978-80-225-4312-5.

- KRÁLIKOVÁ, K. *Sociálna starostlivosť štátnej správy o imigrantov v Slovenskej republike podľa schengenského Aquis*. 2. vyd. Martin: Fornax Crater družstvo, 2013. 155 s. ISBN 978-80-971419-0-5.
- KÚTIK, J. a J. KRÁLIK. *Verejná správa a krízový manažment*. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2015. 230 s. ISBN 978-80-224-1442-5.
- MICHÁLEK, P., K. KRÁLIKOVÁ a J. KRÁLIK. *Obecní policie v české společnosti*. In: R. HRÁBEK, ed. *Ekonomické, sociální a právní vztahy v evropské společnosti – minulost, současnost a perspektiva*. 1. vyd. Hodonín: Ústav práva a soudního inženýrství v Hodoníně, 2014, s. 93-177. ISBN 978-80-905646-6-4.
- NESVADBA, A. a A. ZACHOVÁ. *Teória štátu a práva*. 2. dopln. vyd. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2008. 209 s. ISBN 978-80-8054-447-8.
- SCHWEICKART, D. *Po kapitalizme: Ekonomická demokracia*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2010. 208 s. ISBN 978-80-8061-428-7.
- Veľký lexikón: Viac ako 50 000 hesiel s viac ako 3 500 farebnými ilustráciami*. 1. vyd. Bratislava: Aktuell, 2004. 1136 s. ISBN 80-89153-09-7.

mjr. PhDr. Ing. Kristína Králiková, PhD., MBA

Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava 35
Slovenská republika
kristina.kralikova@minv.sk